

ПРЕВЕНЦИЈА РАДИКАЛИЗАЦИЈЕ И ТЕРОРИЗМА

Organizacija za evropsku
bezbednost i saradnju
Misija u Srbiji

ПРЕВЕНЦИЈА РАДИКАЛИЗАЦИЈЕ И ТЕРОРИЗМА

oebs Organizacija za evropsku
bezbednost i saradnju
Misija u Srbiji

ПРЕВЕНЦИЈА РАДИКАЛИЗАЦИЈЕ И ТЕРОРИЗМА

Издавач

Мисија ОЕБС-а у Србији

Приређивачи

др Драгана Видаковић

Младен Вуковић

Оливер Логунов

Александар Плавшић

Графичко обликовање

Милица Дервишевић

Штампа

Jovšić Printing Centar

Тираж

1000

ISBN: 978-86-88249-04-1

Брошура је намењена службеницима свих институција и организација које у свакодневном раду долазе у непосредан контакт са грађанима.

Написана је са циљем да се корисници упознају са основним појмовима радикализације, насилног екстремизма и тероризма.

Брошура садржи објашњења о ризицима од радикализације, њеним фазама и показатељима, као и о основним обележјима и симболима екстремистичких и терористичких организација.

Сав визуелни материјал (слике, фотографије и симболи) садржан у брошури прикупљен је из јавно доступних извора и користи се искључиво у едукативне сврхе. Наведени материјал ни у ком случају не изражава убеђења приређивача брошуре, Министарства унутрашњих послова нити Мисије ОЕБС-а у Србији.

Ставови изречени у тексту брошуре припадају искључиво приређивачима и не представљају нужно званичан став Мисије ОЕБС-а у Србији.

САДРЖАЈ

УВОД	7
РАДИКАЛИЗАЦИЈА	9
ПОЈАМ И ДЕФИНИЦИЈА РАДИКАЛИЗАЦИЈЕ	9
ФАКТОРИ РАДИКАЛИЗАЦИЈЕ	9
ФАЗЕ РАДИКАЛИЗАЦИЈЕ	11
ПРЕДРАДИКАЛИЗАЦИЈА	11
САМОИДЕНТИФИКАЦИЈА	12
ИНДОКТРИНАЦИЈА	13
АКЦИЈА	14
САМОРАДИКАЛИЗАЦИЈА	15
ПОКАЗАТЕЉИ РАДИКАЛИЗАЦИЈЕ	15
ОЗНАКЕ И СИМБОЛИ	19
ЗЛУОПОТРЕБА ТРАДИЦИОНАЛНИХ ВЕРСКИХ СИМБОЛА	20
КРСТ	20
ПОЛУМЕСЕЦ	21
ДАВИДОВА ЗВЕЗДА	22
ДРЕВНИ СИМБОЛИ	23
ЦРНО СУНЦЕ (СУНЧЕВ ТОЧАК)	23
СВАСТИКА (КУКАСТИ КРСТ)	24
КОЛОВРАТ	25
КЕЛТСКИ КРСТ	25
РУНЕ	26
ТОРОВ ЧЕКИЋ	27
МРТВАЧКА ГЛАВА	27
БРОЈЕВИ	28
18	28
88	28
14	29
28	29

СКРАЋЕНИЦЕ	30
АСАВ И АЈАВ	30
Н8	30
Ⓐ	31
БОЈА	32
ЦРНА	32
ЗЕЛЕНА	32
ЦРВЕНА	33
БЕЛА	33
ЦРВЕНО-ЦРНО-БЕЛО	34
ПРИРОДА	35
СУНЦЕ	35
ПЛАНЕТА ЗЕМЉА	36
ВОДА	37
ПЛАНИНЕ	37
ПУСТИЊА	38
БИЉКЕ	38
КОЊ	39
ПТИЦЕ	40
ЛАВ	40
РУКЕ	41
ОК ЗНАК	41
ПЕСНИЦА	42
ПОДИГНУТ КАЖИПРСТ	43
R4VIA	43
SIEG HEIL!	44
СИВИ ВУК (БОЗКУРТ)	44
ПРЕДМЕТИ	45
ХЛАДНО ОРУЖЈЕ	45
МОДЕРНО ОРУЖЈЕ	45
ЉУДИ	46
ОСНИВАЧИ И ВОЂЕ	46
ЖЕНЕ И ДЕЦА КАО ЖРТВЕ	46
ЖЕНЕ И ДЕЦА КАО БОРЦИ	47
ПРОТИВНИЦИ	47

ОСТАЛИ СИМБОЛИ	48
ЛАМБДА	48
ПЕТОКРАКА	49
ТРИ СТРЕЛЕ	49
СРП И ЧЕКИЋ	50
ПЕШЧАНИ САТ	51
ЗАШТИТНИ И ПРОМОТИВНИ ФАКТОРИ И ОТПОРНОСТ	5
НАСИЛНИ ЕКСТРЕМИЗАМ КОЈИ ВОДИ У ТЕРОРИЗАМ	53
ДЕФИНИСАЊЕ НАСИЛНОГ ЕКСТРЕМИЗМА КОЈИ ВОДИ У ТЕРОРИЗАМ	53
ИДЕОЛОШКИ ЕКСТРЕМИЗАМ	54
ЕТНО-СЕПАРАТИСТИЧКИ ЕКСТРЕМИЗАМ	55
ВЕРСКИ ЕКСТРЕМИЗАМ	55
ХУЛИГАНИЗАМ	55
ТЕРОРИЗАМ	57
ПОЈМОВНО ОДРЕЂЕЊЕ ТЕРОРИЗМА	57
ЗЛОУПОТРЕБА ИНТЕРНЕТА У СВРХУ ТЕРОРИЗМА	57
ПРОПАГАНДА ТЕРОРИСТА	59
РЕТОРИКА ТЕРОРИСТА	61
ФИНАНСИРАЊЕ ТЕРОРИЗМА	63
ФАЗЕ ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА	65

УВОД

Превенција тероризма, која се пре свега односи на спречавање радикализације и насилног екстремизма који воде у тероризам, јесте глобални безбедносни изазов који захтева реакцију друштва у целини уз поштовање људских права и слобода и владавине права.

Улагање у превенцију, посматрано са аспекта ресурса, без обзира на то да ли се ради о материјалним, техничким, људским и свим другим ресурсима, далеко је мање од улагања у отклањање последица и санацију штете.

Ова брошура намењена је просветним, социјалним и здравственим радницима, полицијским службеницима, верским старешинама, пореским, управним и другим инспекторима и свима другима који у обављању својих делатности долазе у непосредан, често свакодневни, контакт са грађанима.

Од изузетне је важности да сви поменути буду проактивни, да буду свесни значаја својих запажања, реакција, као и евентуалних извештаја које сачињавају. Способност препознавања раних показатеља радикализације на основу промена у понашању, изгледа и различитих других промена у окружењу, као и показатеља евентуалних терористичких активности, може бити од круцијалног значаја за заустављање процеса радикализације неке особе или спречавање могућег акта тероризма.

Израда ове брошуре реализована је у оквиру пројекта „Подршка превенцији насилног екстремизма и тероризма у Србији“ уз подршку Мисије ОЕБС-а у Србији.

РАДИКАЛИЗАЦИЈА

ПОЈАМ И ДЕФИНИЦИЈА РАДИКАЛИЗАЦИЈЕ

Појам радикализације се у контексту напора за спречавање радикализације и насилног екстремизма који воде у тероризам обично користи за описивање процеса у којем се увећава спремност неке особе или групе да усваја идеје, ставове, циљеве или праксу којима оправдава, односно за чије остварење сматра да је оправдана и нужна употреба противзаконитих метода, посебно насиља.

Са радикализмом не би требало мешати **активизам** као демократско право грађана да на законит начин (нпр. дистрибуцијом промотивног материјала, јавним протестима, штрајковима, вођењем медијских кампања итд.) покушају да остваре одређене друштвене, политичке, економске и друге промене.

ФАКТОРИ РАДИКАЛИЗАЦИЈЕ

Било који појединачни фактор (психолошки, социјални, економски итд.) посматран сам за себе није нужно и поуздан сигнал да се одвија радикализација која води у насилни екстремизам или тероризам. На пример, иако сиромаштво или низак ниво образовања у неким случајевима могу да допринесу лакшем и бржем прихватању идеологије неког насилног екстремистичког покрета, не треба их сматрати нужним или јединим узроком. То

је веома важно да би се избегло уопштавање које може да доведе до стигматизовања одређених група становништва (према раси, националној или верској припадности, социјалном статусу, политичком опредељењу...), што затим изазива огорчење и колективно осећање незадовољства које даље подстиче насилни екстремистички наратив.

По правилу, у сваком случају радикализације присутно је дејство више фактора који могу бити врло реални, али и делимично или потпуно плод фантазије, временски, просторно или узрочно-последично повезани, али и потпуно неповезани. Укратко, од пресудног је значаја како особа субјективно доживљава своју животну ситуацију, а не каква је она заиста.

Факторе радикализације можемо поделити у три основне категорије: факторе одбијања, факторе привлачења и специфичне/личне околности.

Фактори одбијања су све околности које особу „терају“ од вредности, ставова и понашања који се у друштву сматрају пожељним и прихватљивим, као што су:

- маргинализација, неједнакост и дискриминација,
- насиље, криминал и корупција, безакоње,
- сиромаштво, незапосленост, ограничен приступ „благодетима цивилизације”,
- међугрупне (верске, етничке) тензије,
- историјске неправде итд.

Фактори привлачења су све околности које доприносе привлачности насилних екстремистичких и терористичких идеологија као што су:

- финансијска помоћ и различите услуге које пружају екстремистичке групе,
- пружање осећаја важности, духовне утехе, идентитета, припадања, моћи, авантуре,
- харизматични лидери и ефикасна и добро конципирана пропаганда,
- перцепција екстремистичке групе као морално исправне,

- блиске особе (пријатељи, сродници) које су већ чланови екстремистичке групе,
- снажне идеје које нуде „објашњења” животних ситуација.

У специфичне/личне околности које могу утицати на процес радикализације спадају демографске карактеристике особе (пол, узраст, место рођења), индивидуалне психолошке одлике и стања (адолесценција, егзистенцијална празнина/досада, нарцизам, различите личне кризе), као и нека специфична искуства (боравак у затвору, сеобе/миграције, породично насиље).

ФАЗЕ РАДИКАЛИЗАЦИЈЕ

Процес радикализације се одвија кроз одређене фазе, различитом брзином код различитих појединаца, уз смањење броја људи који прелазе у више степене радикализованости. Према једној од теорија, фазе радикализације су:

1. предрадикализација,
2. самоидентификација,
3. индоктринација,
4. акција.

Није нужан пролазак кроз сваку од наведених фаза, могуће је прескакање неке фазе, трајно задржавање у некој, враћање у неку од претходних фаза или потпуно напуштање овог процеса.

ПРЕДРАДИКАЛИЗАЦИЈА

Предрадикализацију одређујемо као животну ситуацију неке особе пре саме радикализације.

Одређени демографски, економски, друштвени или психолошки фактори чине особу или групу рањивијом на радикализацију, односно утичу на њену брзину и ток. Поједина истраживања указују на то да су посебно „рањиве” млађе особе у узрасту када активно трагају за идентитетом и смислом живота и доживљавају прве личне кризе, фрустрације и разочарања. То је и период у

којем је жеља да се доживе узбуђење или авантура најизраженија, а способност предвиђања последица таквог понашања непотпуно развијена.

Значајно је поменути тзв. „инкубаторе радикализације“, места окупљања истомислџеника, где се радикалне идеје слободније изражавају и на којима се заједнички брже радикализују. То могу бити званични или неформални верски објекти, али и кафићи, ресторани, књижаре, спортски клубови, студентска удружења или удружења грађана. Посебна подврста „инкубатора радикализације“ постоји на интернету, где су различити сајтови, тзв. чет-румови, онлајн игрице и форуми виртуелна места окупљања екстремиста.

САМОИДЕНТИФИКАЦИЈА

Ова фаза често отпочиње неким догађајем који потреса уверења особе и онемогућава је да себе, свој живот, окружење и догађаје интерпретира на дотадашњи начин. Те кризе могу бити економске (нпр. губитак посла или немогућност да се пронађе посао), друштвене (нпр. отуђење, дискриминација, расизам), политичке (нпр. кризе, сукоби, ратови) или личне (нпр. смрт блиске особе). У овој фази особе могу постати жртве екстремистичке пропаганде која нуди једноставна и питка објашњења за лошу ситуацију, при чему се логичка неконзистентност и чињенична непоткрепљеност игноришу.

Често окидач за улазак у ову фазу може бити „морални шок“ (снимци масовних страдања, убијене деце и сл.), додатно појачан екстремистичком пропагандом у којој се ратови, миграције, болести, загађење околине итд. мешају са политичким порукама уз врло често мањкаву аргументацију о угрожености, завери „њих против нас“ и сл. Није неуобичајено и погрешно интерпретирање или потпуно фалсификовање (коришћење фотографија убијене деце, постављање сценографије за „место злочина“ са „жртвама“ – глумцима, изостављање дела фотографије итд.). Могућности манипулације очигледне су на примеру следеће фотографије.

Особа се у овој фази удаљава од свог претходног идентитета (могуће напуштање посла, школе и сл.), трага за новим ауторитетима и сукобљава се са дотадашњим, приближава се појединцима или групи сличних уверења усвајајући њихову идеологију као сопствену. Осећање те особе да је „изабрана“ и повезаност са групом додатно јачају њена екстремистичка уверења. Присутни су и покушаји да се убеди други, нпр. покретањем блага или Фејсбук странице.

ИНДОКТРИНАЦИЈА

Фазу индоктринације карактерише прогресивно јачање уверења, безрезервно прихватање идеологије, те усвајање става да је предузимање насилних акција нужно за остварење циљева групе или покрета. У овој фази врло је значајна улога тзв. „духовника“ који, иако често без формалног образовања, пружају оправдања (верска, идеолошка, политичка...) за, у суштини, неморалне и противзаконите активности.

Различита збивања почињу да се интерпретирају кроз идеолошку призму, а уверења почињу да се доживљавају врло емотивно и лично, по правилу као сукоб између малобројних просвећених/правоверних („нас“) и непросвећене/грешне већине („њих“).

Неретко долази до сукоба са истомишљеницима који су и даље на нижим нивоима радикализованости (који нпр. одбацују насиље, величање терористичких организација и сл.), па се формирају мање групе истомишљеника, чиме се убрзава дистанцирање од породице, пријатеља и свега осталог што се сматра делом „злог“ света, а сама група постаје замена за породицу. У овој фази могуће је напуштање дома, одлазак у заједнице истомишљеника у иностранство, па и трагање за супружником међу члановима групе. Чланови се активно укључују у активности које се сматрају важним у групи (обука за руковање оружјем и сл.).

АКЦИЈА

Основна одлика финалне фазе овог процеса јесте да сваки члан групе прихвата извршење или помагање у извршењу насилног акта (нпр. терористичког напада) као личну дужност. Врло је значајно истаћи да коначни циљ оваквих група не мора нужно бити непосредно учешће у насиљу, већ и ширење пропаганде, радикаловање и врбовање нових чланова, пружање логистичке подршке, прикупљање финансијских средстава итд. У овој фази постаје изузетно важна улога „оперативца“, лидера задуженог за организовање и контролу спровођења ових активности.

У овој фази оданост групи и групним циљевима важнија је од свих других односа; група је мања и неупоредиво кохезивнија, а подела на „нас“ (избрану, малу скупину..) и „њих“ (зле, безвредне, нељуде, инфериорну расу..) изразита. Врло су честе заједничке активности које јачају везе између чланова групе и уједно увећавају њихову психофизичку спремност. То су активности попут тренирања борилачких вештина, бициклизма, камповања, пејнтбола, које се често организују у природи.

Могућност за напуштање групе у овој фази практично не постоји, а евентуални такви покушаји могу бити сурово кажњени.

За ову фазу карактеристичне су и активности којима се учвршћује већ донета одлука, а често и активно траже прилика или окидач који ће особу неповратно гурнути у правцу извршења акта насиља (праћење предавања или садржаја на интернету који глорификују насиље и оправдавају убијање „непријатеља“).

У овој фази, због развијеније безбедносне културе, често долази до смањења обима и интензитета показатеља, што значајно умањује шансе за благовремено спречавање насилног акта. Важно је истаћи да док претходне фазе могу трајати месецима и годинама, фаза акције може бити много краћа и трајати свега неколико недеља.

САМОРАДИКАЛИЗАЦИЈА

Саморадикализација је појава када особа која се радикализује не мора бити члан екстремистичке групе, чак не мора ни остваривати непосредну интеракцију са истомишљеницима. До саморадикализовања може доћи слушањем радикалних говора, читањем екстремистичких материјала, а посебан значај има интернет и посећивање веб-сајтова на којима се пропагирају насилне и радикалне идеологије и тероризам, о чему ће касније бити више речи. Чак се и напад може припремити на основу упутстава прикупљених и материјала купљених на интернету.

ПОКАЗАТЕЉИ РАДИКАЛИЗАЦИЈЕ

Ниједан од показатеља не може сам по себи бити доказ да се процес радикализације заиста одвија, али њихово присуство може да буде разлог за опрез и даље праћење. Значајно је процењивати све евентуалне показатеље радикализације узимајући у обзир комплетну ситуацију појединца и разматрајући комплетну слику промена у понашању до којих је дошло.

Могући показатељи за препознавање процеса радикализације деле се у неколико категорија:

- промене у комуникацији и односима са другим особама;
- промене у физичком изгледу;
- промене у понашању;
- промене у онлајн активностима;
- промене у животном простору.

У могуће индикаторе из категорије **промена у комуникацији и односима са другим особама** спадају:

- спремност да лако дође до свађе са другима око осетљивих тема (полних улога, расних особина, ставова према религији и другим конфесијама, ставова према екстремистичким и терористичким организацијама);
- одбијање ауторитета, често и уз свесне покушаје да се ауторитети „раскринкају” као неадекватни или некомпетентни (верске старешине, учитељи и државни службеници, чак и родитељи);
- склоност да се у комуникацији са другима брзо осуђује, етикетира и „пада у ватру”;
- одбијање комуникације са породицом и пријатељима, који се сматрају отпадницима, заглупљеним пропагандом, недовољно посвећеним и сл.;
- коришћење терминологије „ми” и „они”;
- чести контакти и интензивна комуникација са истомишљеницима и вођама радикалних група, те брзо везивање за нови круг пријатеља;
- често позивање на апокалиптичне теорије или теорије завере у разговорима на различите теме.

У могуће индикаторе из категорије **промена у физичком изгледу** спадају:

- промене стила одевања, најчешће према стандардима групе;
- промене у физичком изгледу, нпр. пуштање браде, бријање главе итд.;
- тетоваже (скривене или јавне), беџеви, коришћење или одбијање коришћења симбола типичних за заједницу из које потичу.

У могуће индикаторе из категорије **промена у понашању** спадају:

- прекид активности у којима су раније уживали (хобији, изласци...);
- промене у вези са исхраном, пушењем, конзумацијом алкохола;
- промене у говору и терминологији (нпр. претерано коришћење израза из других језика, као и термина карактеристичних за одређене религијске и идеолошке системе);
- промене у односу према новцу (расипништво, осуђивање узимања кредита, неуобичајена штедљивост са циљем да се прикупљени новац потроши на специфичан начин);
- промене у односу према верским обредима (претерано ревносно практиковање или потпуно одбијање);
- промена у обрасцу путовања или боравка у одређеним подручјима (посете истакнутим проповедницима или подручјима у којима се одвијају оружани сукоби);
- сукоби у школи, запостављање школских обавеза или напуштање школе, жеља да се пређе у другу, специфичну школу;
- коришћење надимака неуобичајених за социјални миље из којег особа потиче;
- све отвореније изражавање екстремистичких ставова (тј. учешће у демонстрацијама, слушање радикалних музичких група итд.);
- изолација или нагла промена круга пријатеља;
- извршавање лакших кривичних дела из непоштовања према законима и друштвеној заједници.

У могуће индикаторе из категорије **промена у онлајн активностима** спадају:

- посећивање интернет сајтова и учешће у друштвеним медијима који промовишу радикализам и екстремизам;
- повећање времена проведеног на интернету;
- сакривање прегледаног садржаја, као и коришћење софтверских алата за заштиту садржаја;

- коришћење интернета најчешће ноћу;
- креирање нових необичних идентитета на интернету;
- заинтересованост за „вести из далека“ (са ратишта, из зона сукоба...) више него за дешавања у непосредном окружењу.

У могуће индикаторе из категорије **промена у животном простору** спадају:

- поседовање пропагандног материјала – памфлета, часописа, књига, ДВД-ја итд.;
- уградња брава и реза на ормарима или на вратима собе и закључавање;
- постављање необичних постера, натписа и парола или изненадно уклањање претходних.

ОЗНАКЕ И СИМБОЛИ

Екстремистичке и терористичке организације користе различите ознаке и симболе који представљају њихову идеологију. Све карактеристике тих ознака, њихов облик, боје које се користе, елементи ознака и њихов међусобни однос имају изузетно богата значења у вези са пореклом, циљевима и сврхом организације, а изазивају и јаке емотивне реакције. Симпатизери идеологија ових организација често их користе (тетовирају их, носе на одећи, каче на зидове као постере или заставе, цртају...) као знак припадности и оданости.

Врло је распрострањена пракса да насилни екстремистички и терористички покрети и организације злоупотребљавају традиционалне симболе који су општеприхваћени у одређеној заједници и за које су везане јаке позитивне емоције. Како би се лакше врбовали нови чланови и стекао привидни легитимитет за сопствене циљеве и активности, такви симболи се мешају са порукама терористичких и екстремистичких организација.

Мотиве које у својим ознакама или пропагандним порукама користе екстремистичке и терористичке организације можемо поделити на различите начине и према више различитих критеријума, као што је приказано на наредним страницама.

ЗЛОУПОТРЕБА ТРАДИЦИОНАЛНИХ ВЕРСКИХ СИМБОЛА

КРСТ

Крст је традиционални хришћански симбол. На фотографијама: припадници Кју-клукс-клана (Ku Klux Klan) окупљени испред запаљеног крста (слика горе лево); припадник неонацистичког покрета са „гвозденим крстом“ (Eiserne Kreuz) на капи, немачким одликовањем, који су користили и нацисти (слика горе десно); ознака „стреластог крста“ (Nyilaskereszt) на руци неонацисте, који је био амблем мађарске нацистичке Партије стреластог крста (слика доле).

ПОЛУМЕСЕЦ

Полумесец је традиционални муслимански симбол. На фотографијама: амблем терористичке организације Ал-Гама ал-Исламија (слика лево); логои различитих „медјјских кућа“ терористичке организације Исламска држава, сви са полумесецом (слике десно).

ДАВИДОВА ЗВЕЗДА

Давидова звезда је традиционални јеврејски симбол. На фотографијама: демонстранти са ознакама екстремистичке организације Јеврејска одбрамбена лига (Jewish Defense League) (слика лево); демонстрант са ознаком екстремистичке организације LEHAVA (слика десно).

ЦРНО СУНЦЕ (СУНЧЕВ ТОЧАК)

Црно сунце је древни нордијски симбол који су користили нацисти, као и екстремистичке групе које пропагирају супериорност беле расе. На фотографијама: демонстранти Десног сектора (Правий сектор), украјинске екстремистичке организације (слика горе лево); гласило украјинског екстремистичког Батаљона Азов (ОЗСП „Азов“) „Црно сунце“ (слика доле лево); манифест Брентона Таранта, нападача на џамије на Новом Зеланду (десно).

The Great Replacement

TOWARDS A NEW SOCIETY

WE MARCH EVER FORWARDS

СВАСТИКА (КУКАСТИ КРСТ)

Свастика је древни симбол који су користиле различите цивилизације. Изменили су га и присвојили нацисти, а користе га неонацисти и групе које пропaгирају супериорност беле расе. На фотографијама: графит неонацистичког покрета Combat 18 на фасади у Београду (слика горе лево). Скуп неонацистичке групе Национални социјалистички покрет (National Socialist Movement) у САД-у са пламеном свастиком на левој и руном Отал на десној страни (слика горе десно). Свастика се појављује у различитим, прикривеним облицима, као што је симбол „трискеле“ (слика доле лево) или као фрагмент (слика доле десно).

КОЛОВРАТ

Коловрат је древни словенски симбол, који повремено користе неонацисти и групе које пропaгирају супериорност беле расе. На фотографијама: тетоважа (слика лево); део опреме Брентона Таранта (обратити пажњу и на „црно сунце“ и „келтски крст“), нападача на цамије на Новом Зеланду (слика десно).

КЕЛТСКИ КРСТ

Келтски крст је древни симбол нејасног порекла (хришћанског или паганског). Користе га неонацисти и групе које пропaгирају супериорност беле расе. На фотографијама: навијачи неонацистичких уверења (слика лево); парада пољских неонациста (слика десно).

РУНЕ

Руње су древно германско писмо. Користили су их нацисти који су их сматрали писмом супериорне аријевске расе. Често их самостално или у комбинацији са другим симболима користе неонацистичке групе. Најчешће коришћене руње су: Сиг, које су удвојене биле ознака SS јединица (слика горе лево); Отал (слика горе у средини); Алгиз (слика горе десно); Гибор, позната и као Wolfsangel (слика доле лево); Тир, на заставама неонацистичког Нордијског покрета отпора (слика доле у средини); Хагал (слика доле десно).

ТОРОВ ЧЕКИЋ

Торов чекић су често користили десничарски покрети, а може имати и анти-хришћанску конотацију.

МРТВАЧКА ГЛАВА

Мртвачка глава (нем. Totenkopf) је коришћена у различитим културама. Верзија са укрштеним костима (најчешће сребрна лобања на црној подлози) представља једно од обележја нацистичких SS јединица (слика лево). Користе је неонацистичке групе, често промењеног изгледа (слика десно).

18

Број 18 означава прво и осмо слово алфабета, односно иницијале Адолфа Хитлера. Често га користе неонацисти.

88

Број 88 означава два осма слова алфабета, те представља знак салутирања фиреру - „Neil Hitler“. Често га користе неонацисти.

14

Број 14 представља реченицу од четрнаест речи Давида Лејна, оснивача терористичке организације „The Order“, која гласи: „Ми морамо осигурати постојање нашег народа и будућност за белу децу“ (We must secure the existence of our people and a future for white children). Приказана као тетоважа (слика лево) и у комбинацији са 88 и „боксером“ као симболом насиља (слика десно).

28

Означава неонацистичку организацију „Крв и част“ (Blood and Honour, 28=BH), што је слоган који је користила „Хитлерова омладина“. На фотографијама: насловна страна часописа „Револуционар“, са бројем 28 на капи, „трискеле“ и руном Гибор (слика лево); тетоважа 28 и мајица са именом организације (слика десно).

АСАВ И АЈАВ

Скраћеница „АСАВ” представља поруку „All Cops Are Bastards”, која је потекла из Скинхед супкултуре (слика лево), а коју користе и левичарске и десничарске екстремистичке групе. Неонацисти користе модификовану скраћеницу „АЈАВ”, која представља поруку „All Jews Are Bastards” (слика десно).

Н8

Комбинација латиничног слова „Н” и броја 8 означава мржњу (енглески „HATE”). Порекло симбола најчешће се везује за панк супкултуру, али је данас користе сви који заговарају мржњу, у првом реду неонацисти.

Слово А унутар слова О представља скраћеницу слогана анархиста: „La société cherche **l'ordre** dans **l'anarchie**” (друштво тражи ред у анархији). Често је коришћено у панк супкултури. На фотографијама: плакат француске анархистичке организације са слоганом „Ни Бог, ни господари” (слика лево); протест анархиста у САД-у (слика десно).

ЦРНА

По традицији, застава Мухамеда и Абасидског калифата је била црна. Исламистички екстремисти је често користе како би се представили истинским следбеницима Мухамеда, те исказали како имају искрену жељу да обнове калифат. На фотографијама: застава терористичке организације „Кавкаски емират“ (слика лево); мапа Исламске државе (слика десно).

ЗЕЛЕНА

Зелена боја се у целом исламском свету сматра бојом пророка Мухамеда и симболише напредак који је он донео. На фотографијама: застава „Муслиманског братства“ (слика лево); постер терористичке организације „Ал Шабаб“, са зелено обојеном територијом Сомалије, чиме се она симболично проглашава исламском (слика десно).

ЦРВЕНА

Црвена боја често указује на комунистичку/марксистичку идеологију, као на застави terorистичке организације „Црвене бригаде“ (слика лево). Црвена боја, као и друге „ватрене“ боје, у различитим идеологијама могу представљати жртву, борбу, победу, али и репресију коју „непријатељ“ спроводи, као на постеру PKK/PYD/YPG са натписом „Наши команданти су у нашим срцима“ (слика десно). Коначно, ватрено црвена може симболизовати и „паклене муке“ које чекају „невернике“.

БЕЛА

Бела боја у пропагандним материјалима радикалних исламиста може обележавати духовну и моралну чистоту и побожност, као на слици лево, са натписом на арапском: „Твоје молитве, о мајко, осветљавају пут џихада и приближавају нас победи“. Може представљати и верски ауторитет и посвећеност вођа, као на слици десно, на постеру са палестинским вођом Ахмедом Јасином.

ЦРВЕНО-ЦРНО-БЕЛО

Комбинације црвене, црне и беле боје, инспирисане бојама немачке царске ратне заставе (Kaiserliche Kriegsflagge) и заставе нацистичке Немачке, често користе нео-нацистички покрети. Треба имати у виду да комбинацију црвене и црне користе и антифашистички, посебно анархосиндикалистички покрети. На фотографијама: марш неонациста у Берлину (слика лево); протест симпатизера покрета „Антифашистичка акција“ у Великој Британији (слика десно).

СУНЦЕ

Најчешће се приказује како, стварно или стилизовано, обасјава одређене личности, симболе или објекте, пружајући им симболичан божански легитимитет и моралну ваљаност. На фотографијама: амблем организације Лешкер-е-тејба са стилизованим Сунцем које обасјава аутоматску пушку (горе лево); постер на којем Сунце обасјава борце Исламске државе испред Храма на стени у Јерусалиму (горе десно); борци испред Сунца (доле).

ПЛАНЕТА ЗЕМЉА

Приказивање планете Земље најчешће симболише или жељу за глобалном доминацијом или представља поруку да се циљеви групе односе на читав свет. Планета може бити приказана апстрактно, као у логоу пропагандне организације Ал-Нукба медија повезане са Ал-Каидом (слика лево), или веродостојно, као на пропагандном постеру Ал-Каиде (слика десно).

ВОДА

Вода се у различитим облицима у пропагандним исламистичким материјалима користи да би се истакла чистоћа и као асоцијација на рај и лепоту загробног живот обећану праведницима (слике доле). Исти смисао има и коришћење звука воде која тече у позадини аудио-проповеди.

ПЛАНИНЕ

Планине су чест мотив у дихадистичкој пропаганди. Могу се користити као илустрација да организација потиче или дејствује у планинском региону, као на застави Кавкаског емирата (слика лево). Такође, користе се и као симбол истрајности и саможртвовања, па се често појављују на сликама и видео-записима посвећеним шехидима (слика десно).

ПУСТИЊА

Пустињски пејзажи се могу користити са жељом подстицања осећања арапског идентитета, као и сећања на прве, најужорније, генерације муслимана и регион из којег су потекле, са којима се желе поистоветити (слика лево – Бин Ладен са пустињом у позадини). Пустиње су, такође, и места на којима су се одиграли многи историјски или савремени догађаји који се у одређеној организацији сматрају значајним (слика десно – сцена из пропагандног филма Исламске државе).

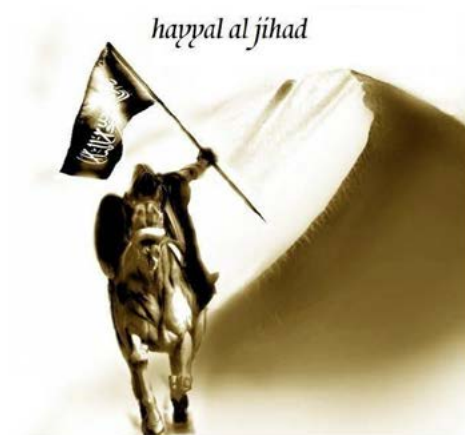
БИЉКЕ

Цвеће, вегетација уопште, врло је чест мотив у цихадистичкој пропаганди, што има везе са представом о рају као о бујној башти. Цвеће, посебно црвено, често асоцира на праведност шехида и њихову рајску награду као на насловној страни материјала о шехиду Омару Хадису (слика лево) или на постеру посвећеном шехидима са Балкана (слика десно).

КОЊ

У џихадистичкој пропаганди коњ се често користи као симбол храбрости, борбе и победе, често са јахачем који носи подигнуто оружје или заставу (слика горе лево и доле). Коњ, посебно бели, симболише смрт (посебно шехида у џихаду) и обећани рај (слика горе десно).

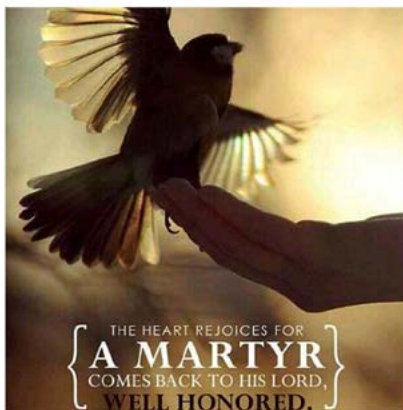

"Ko pripremi konja za džihad na Allahovom putu, vjerujući u Allaha swt., i vjerujući u Njegovo obećanje (nagradu) njegovo hranjenje konja, njegovo pojenje, fuškija i mokraća će biti (dobra djela) na vagi tog čovjeka na Sudnjem danu. (Buhari i Nesai)

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ
وَعَلَى مَنْ تَرْضَى خَلْقَهُمْ
وَعَلَى مَنْ تَرْضَى خَلْقَهُمْ
وَعَلَى مَنْ تَرْضَى خَلْقَهُمْ

ПТИЦЕ

Птице грабљивице попут сокола или орла симболишу моћ, храброст или победу. У овом контексту неонацисти користе слику орла, коју су у 2. св. рату носили војници Вермахта (слика лево). Са друге стране, птица попут голубице у исламистичкој пропаганди може представљати душу шехида (слика десно).

ЛАВ

Лав симболише храброст, снагу и част. Са лавовима се често упоређују први имами и калифи, као и први следбеници Мухамеда. На сличан начин лав се користи и у савременој џихадистичкој пропаганди: лав окружен терористичким вођама (слика лево); лав са знаком Исламске државе и натписом: „И борите се против њих док многобоштво не ишчезне и док само Алахова вера не остане“ (слика десно).

ОК ЗНАК

Све чешће га користе групе које пропагирају супериорност беле расе и у том контексту има значење „беле моћи“ (White Power – три испружена прста означавају W, а два спојена P). На фотографијама: протест десничара у САД-у (слика лево); Брентон Тарант у судници (слика десно).

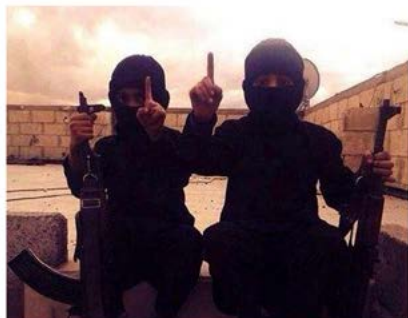
ПЕСНИЦА

Стиснуту песницу различiti, па и екстремистички покрети и организације користе као симбол снаге, јединства и отпора. На фотографијама: „аријевска песница“ белих супрематиста (горе лево); лого екстремног еколошког покрета „Прво Земља!“ (горе десно); транспарент са протеста за права црнаца (доле лево); лого комунистичке руске партије „Рот фронт“ (доле десно).

ПОДИГНУТ КАЖИПРСТ

Муслимански знак којим се означава једноћа бога. На фотографијама је приказано како га користи терористичка организација Исламска држава.

R4BIA

Знак који користе симпатизери покрета „Муслиманско братство“ у Египту и другим земљама.

SIEG HEIL!

Нацистички поздрав, изводи се подизањем десне руке уз узвик „Sieg heil!“ (Живела победа!). На фотографијама: протест неонациста у САД-у (слика лево); протест неонациста у Хрватској (слика десно).

СИВИ ВУК (БОЗКУРТ)

Знак турских националиста, посебно симпатизера фашистичке организације „Сиви вукови“ (тур. Bozkurtlar).

ХЛАДНО ОРУЖЈЕ

Хладно оружје, посебно мачеви и сабље, често се користи у пропаганди јер асоцира на херојску борбу предака, али указује и на спремност за борбу. Приказивање нетрадиционалног хладног оружја (бодежа, боксера, бејзбол палица итд.) додатно указује на спремност на употребу насиља. На фотографијама: протестанти у мајицама Бригаде мученика Ал-Аксе, са укрштеним сабљама (слика лево); симпатизерка неонацизма са „боксером“ на каишу и „гвозденим крстом“ на торби (слика десно).

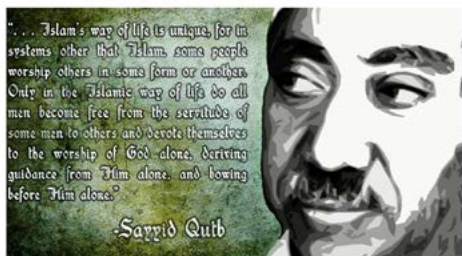
МОДЕРНО ОРУЖЈЕ

Приказивање модерног ватреног оружја (аутоматских пушака, ракетних бацача, митраљеза итд.) недвосмислено демонстрира насилну природу организације. На фотографијама: постер белоруских анархиста (слика лево); припадници терористичке организације Ал-Шабаб (слика десно).

ОСНИВАЧИ И ВОЂЕ

У пропаганди се често приказују две категорије вођа: идеолошке вође и проповедници попут Сајида Кутба (слика лево) и оперативни команданти попут Абу Мусаба ел Заркавија (слика десно).

ЖЕНЕ И ДЕЦА КАО ЖРТВЕ

Приказивање жена и деце као недужних жртава је распрострањена пракса код различитих терористичких покрета и организација којом се изазивају интензивне емотивне реакција револта и гнева, а са циљем мотивисања за акцију и борбу како би се заштитили њихови животи, част, слобода итд. На фотографијама: сцена из филма „Redacted“, представљена као стварни снимак силовања муслиманске девојчице (слика лево); покушај злоупотребе сцене из музичког спота као наводног покоља у Сирији (слика десно).

ЖЕНЕ И ДЕЦА КАО БОРЦИ

Приказивање жена и деце као, силом прилика, бораца је такође распрострањена пракса код различитих терористичких покрета и организација, којом се превасходно жели изазвати осећај стида код мушкараца због сопствене неактивности. На фотографијама: сцена из кампа за обуку Исламске државе (слика лево); женски борци Бригаде Ал-Кудс (слика десно).

ПРОТИВНИЦИ

Екстремистичке и терористичке групе често продукују материјале са оптужујућим, омаловажавајућим или претећим садржајима усмереним према особама или групама које препознају као противнике. На фотографијама: постер са „кривцима“ за трагедију сиријске деце (слика лево); флајер белоруских анархиста са натписом „Ко је следећи?“ (слика десно).

ЛАМБДА

Грчко слово ламбда су у античко доба на штитовима носили спартански војници. Данас га користе симпатизери Идентитаријанског покрета који се залажу за очување европског расног, верског, културолошког и сл. идентитета и супротстављање исламизацији, досељавању миграната итд. На фотографијама: протест Идентитаријанаца (слика лево); пропагандни материјал Идентитаријанаца (слика десно).

ПЕТОКРАКА

Комунистички симбол настао у време Октобарске револуције. Користе га екстремистички и терористички покрети леве оријентације. На фотографијама: припадници екстремистичке организације Радничка партија Курдистана (кур. Partiya Karkerên Kurdistanê) (слика лево); графит, лого терористичке организације Завера ватрених ћелија (грч. Συνωμοσία των Πυρήνων της Φωτιάς) (слика десно).

ТРИ СТРЕЛЕ

Три стреле у кругу су симбол немачке милитантне антифашистичке организације Гвоздени фронт (Eiserne Front) из 30-их година. Користе га различите, па и насилне, антифашистичке групе.

СРП И ЧЕКИЋ

Комунистички симбол настао у време Октобарске револуције као симбол јединства радника и сељака. Користе га и екстремистички и терористички покрети леве оријентације. На фотографијама: припадници турске терористичке организације Революционарни штабови (тур. Devrimci Karargâh) (слика лево); припадник ДНКР-С (Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi) са таоцем (слика десно).

ПЕШЧАНИ САТ

Симбол стилизованог пешчаног сата користе припадници еколошког покрета Побуна против изумирања (Extinction Rebellion - XR). На фотографијама: протест XR у В. Британији, обратити пажњу и на често коришћену слику пчеле (слика лево); протест XR у Холандији, са локвом „крви“ (слика десно).

ЗАШТИТНИ И ПРОМОТИВНИ ФАКТОРИ И ОТПОРНОСТ

Последњих година све је присутнија тежња да се фокус надлежних институција, али и цивилног друштва, пренесе са деловања на факторе ризика на јачање заштитних и промотивних фактора.

На пример, екстремистичка пропаганда на интернету је препозната као фактор ризика и предузимају се различите мере да се такви садржаји пронађу и уклоне како не би били јавно доступни. Међутим, код приступа фокусираног на заштиту и промоцију позитивних вредности нагласак не би био на уклањању пропагандних садржаја, већ на медијском описмењавању, посебно омладине, као и на унапређењу капацитета грађана да мисле критички, да уче откривањем и да проверавају чињенице. На тај начин би се значајно смањила вероватноћа да грађани постану жртве симплицистичких и једнодимензионалних погледа на свет које пропагирају групе насилних екстремиста, чак и у случају да буду изложени пропаганди.

Појам блиско повезан са заштитним и промотивним факторима је отпорност, која се одређује као капацитет појединаца да превазиђу изазове који имају негативан утицај на њихову емоционалну и физичку добробит, односно, у контексту насилног екстремизма, као способност одупирања ставовима и мишљењима који приказују свет кроз искључива убеђења која оправдавају мржњу и употребу насиља.

НАСИЛНИ ЕКСТРЕМИЗАМ КОЈИ ВОДИ У ТЕРОРИЗАМ

ДЕФИНИСАЊЕ НАСИЛНОГ ЕКСТРЕМИЗМА КОЈИ ВОДИ У ТЕРОРИЗАМ

Национална стратегија за спречавање и борбу против тероризма дефинише насилни екстремизам као екстремизам који подразумева употребу насиља ради реализације политичких циљева укључујући, али неограничавајући се искључиво на тероризам.

Важно је истаћи да екстремизам не познаје универзалну и свеобухватну дефиницију којом би се јасно дефинисало његово манифестовање и појавни облици. Једна од могућих дефиниција је заузимање крајњег или најоштријег става о неком питању, којим се одбија разматрање и уважавање осталих мишљења, алтернатива или околности, уз једносмерност комуникације и одсуство дијалога, имплицитно или експлицитно негирање једнакости грађана, те „поседовање“ ексклузивног права на тумачење шта је истина итд.

У појмовном одређењу екстремизма присутне су академске дефиниције, засноване на научном тумачењу проблема екстремизма, и административне дефиниције које су производ одређених државних или међународних институција. Њихов недостатак је у томе што често одражавају актуелне идеолошке или политичке ставове, што их чини мање применљивим на неке нове, различите ситуације.

Проблем ваљаног дефинисања екстремизма представља чињеница да феномен који се у једном друштву сматра екстремизмом не мора на исти начин бити перципиран у неком другом друштву. Такође, схватање екстремизма је временски условљено, те се на исти начин одређена појава или понашање неће перципирати данас као и пре 200 година (нпр. ропство, права жена и сл.).

Постоје многобројне поделе екстремизма, од којих је најзначајнија она према циљевима, према којој се екстремизам дели на идеолошки, етно-сепаратистички и верски.

ИДЕОЛОШКИ ЕКСТРЕМИЗАМ

За разлику од Србије где се идеолошки екстремизам не испољава кроз употребу насиља у већем обиму, у одређеним државама он је узео широке размере које за последицу имају и извршење терористичког акта (нпр. напади чланова левичарске организације „Завере ватрених ћелија“ у Грчкој или напади десничара на мигранте у Немачкој).

ДЕСНИЧАРИ

Десничарске групе се могу поделити на оне које заговарају националистичку идеологију и оне које заговарају неонацистичку идеологију. Карактерише их јака приврженост организацији, униформисаност, склоност ка вршењу насиља у остваривању својих циљева, склоност ка вршењу кривичних дела, исказивање нетрпељивости према верским, етничким, сексуалним и другим мањинама, као и припадницима идеолошки супротстављених организација (нпр. комунистичких).

У нашој земљи је током 2011. и 2012. године одлуком Уставног суда забрањено деловање две екстремистичке десничарске организације, и то: „Националног строја“, чије је деловање усмерено на изазивање расне и националне мржње и „Отачаственог покрета Образ“, чије је деловање усмерено на кршење зајамчених људских и мањинских права.

ЛЕВИЧАРИ

Активности левичара у Србији до сада углавном нису биле насилне, већ су биле фокусиране на промоцију комунизма, антиглобализма и антифашизма. Ове организације окупљају махом млађу студентску популацију и старије особе одрасле у социјализму.

ЕТНО-СЕПАРАТИСТИЧКИ ЕКСТРЕМИЗАМ

Носиоци етно-сепаратистичког екстремизма су припадници појединих етничких група чија је активност усмерена на отцепљење дела државне територије (те његово припајање другој држави или стварање нове посебне државе).

ВЕРСКИ ЕКСТРЕМИЗАМ

Верски екстремизам, најкраће речено, можемо одредити као екстремизам који се оправдава верским разлозима. Иако свака екстремистичка идеологија проповеда стварање одређеног утопијског, идеалног друштва, до којег се може доћи само радикалним (па и насилним) променама, те постојање „непријатеља“ који се успостављању идеалног друштва противи, код верског екстремизма то идеално друштво је нека форма теократије, у којој би правни систем требало да буде религијски утемељен.

ХУЛИГАНИЗАМ

Иако по својој природи не спада у насилни екстремизам који води у тероризам, превасходно због одсуства идеологије, и хулиганизам, посебно навијача, може представљати озбиљан безбедносни изазов.

Навијачки хулиганизам се одређује као насилничко понашање спортских фанова, тј. екстремних навијача, које се поклапа са одређеним спортским догађајем, најчешће фудбалским утакмицама.

Хулигани негују групни идентитет који се исказује кроз поштовање истих ауторитета, симбола, вредности, идеја и ставова о различитим питањима.

Хулиганизму погодују предрасуде и низак степен опште културе, те хулигани често потичу из одређених социоекономских, супкултурних и националних група. Такође, заступљено је и величање сукоба/борбе и потребе да се клуб, нација, држава итд. одбране.

Од значаја за њихово агресивно понашање је и психологија масе, тј. група им обезбеђује анонимност понашања и слаби осећај личне одговорности.

За ове групе често су карактеристичне и различите криминалне активности.

ТЕРОРИЗАМ

ПОЈМОВНО ОДРЕЂЕЊЕ ТЕРОРИЗМА

Изучавањем ове области бави се више наука и дисциплина, те је сагледавање појма тероризма мултидисциплинарно. Иако не постоји јединствена дефиниција, консензус је постигнут око тога да се под тероризмом подразумева употреба незаконитог насиља или претње незаконитим насиљем ради изазивања страха, с намером присиљавања или застрашивања власти или друштва како би се постигли циљеви терориста, који могу бити политички, верски, идеолошки или било који други.

Тероризам представља тешко кривично дело и он се не сме поистоветити са етничком, верском, расном или било којом другом припадношћу.

Све већа идеолошко-политичка индоктринација терориста, као и доступност савременог оружја и научно-технолошких достигнућа, учинили су да тероризам постане масовна и све деструктивнија појава која је постала значајна претња међународној и глобалној безбедности.

ЗЛОУПОТРЕБА ИНТЕРНЕТА У СВРХУ ТЕРОРИЗМА

Технолошки развој и размена велике количине података допринели су да информационе технологије постану саставни део живота савремених људи, без обзира на то да ли се ради о личној или пословној употреби.

Везе тероризма и информационих технологија могу бити различите. Потребно је разликовати ситуације у којима је информациона инфраструктура:

- **мета терориста** и подразумева незаконите нападе на рачунаре, мреже и информације који могу да застраше или присиле владе или друге релевантне субјекте на остварење одређених интереса терориста;
- **средство** које терористичке организације и њихове присталице користе за широк спектар намена, укључујући радикализацију, регрутовање, финансирање, пропаганду, обуку, као и подстицање на извршење терористичких напада;
- **мрежа за комуникацију** која нема централизовано управљање, те се као таква не може у потпуности контролисати.

Међутим, не може се искључити могућност комбиновања метода коришћења информационе инфраструктуре, нпр. као мете и средства истовремено, као што би, на пример, били хакерски напади на системе банака ради прибављања новчаних средстава за финансирање тероризма и сл.

Једна од особина модерног тероризма, поред осталих, јесте и коришћење високотехнолошких метода и средстава, нарочито интернета. Злоупотреба интернета у сврхе тероризма је феномен који се све брже развија због доступности интернета (на располагању је широм света, 24 сата дневно), чиме је омогућен сталан приступ извору информација, медију за комуникацију, као и простору за ширење терористичке пропаганде и екстремистичких уверења.

Интернет се може користити на разне начине, а општепознат начин је његово коришћење као светске мреже (енг. world wide web – www), коју можемо поделити на површинску (енг. Surface Web) и дубоку мрежу (енг. Deep Web).

Површинска мрежа је свима доступна и у њој се, углавном, налазе странице које редовно посећујемо, а које можемо пронаћи помоћу претраживача као што је Гугл (енг. Google) и зато се често назива и видљива мрежа.

Дубока мрежа садржи странице које се због енкрипције или заштите лозинкама не могу пронаћи коришћењем претраживача за површинску мрежу,

већ помоћу специфичних софтвера, као што је „Тор“ (енг. Tor Browser), који омогућавају потпуну анонимност, односно сакривање и тешко откривање локације корисника. Ове странице захтевају регистрацију и/или претплату за приступ и коришћење, те самим тим заузимају и највише простора у светској мрежи (веб-пошта, „cloud“ сервиси, електронско банкарство, приступ сервисима и порталима државне управе и локалне самоуправе и друго). Осим помоћу посебних софтвера, могућ је и директан приступ јединственој веб-адреси сајта - УРЛ (енг. Uniform Resource Locator) или лозинкама и заштитним кодовима.

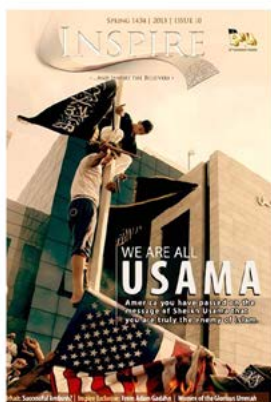
Посебан мали део дубоке мреже чини мрачна мрежа (енг. Dark Web), која углавном функционише преко интеракције само два рачунара, мада не постоји правило о више укључених рачунара. У мрачним деловима је могуће поручити све врсте илегалних дрога, оружје, па чак и убиство, пронаћи услуге хакера и друго. Такође, то је место где се налази и највећа количина разних врста порнографије и насилних религијских или идеолошких садржаја.

ПРОПАГАНДА ТЕРОРИСТА

Пропаганда, као један од најснажнијих инструмената савременог света, представља битан механизам који користе терористичке организације. Један од основних принципа међународног права јесте заштита основних људских права и слобода, што обухвата право на слободу изражавања. То појединцу гарантује право да дели мишљење или дистрибуира садржај који други могу сматрати неприхватљивим, осим одређених изузетака који су предвиђени законом и обухватају комуникацију чија је намена насиље против појединца или одређене групе појединаца и вероватно га подстичу. Док пропаганда сама по себи углавном није забрањена, употреба пропаганде у циљу јавног подстицања тероризма је категорисана као кривично дело.

Већина грађана никада није била у контакту са било којим обликом терористичког насиља, већ га постаје свесна једино посредством медија, те је посебно значајна злоупотреба интернета у сврху пропаганде терориста и тероризма. Захваљујући пропаганди на интернету могуће је спровести процес радикализације, делом или у целисти, без физичког контакта особа, кроз

публикације и мултимедијалне садржаје (виртуелне поруке, презентације, часописе, видео-игре које су развиле терористичке организације или њихови симпатизери, аудио и видео фајлове, нпр. проповеди или брутална и монструозна убиства попут одрубљивања глава и слично) којима се оправдава терористичко деловање и који подстичу насилни екстремизам и радикализацију који воде у тероризам. Такав садржај се може дистрибуирати помоћу широког спектра алата, као што су наменске веб-странице, виртуелне „чет собе“ и форуми, онлајн часописи, платформе за друштвене мреже и популарне веб-локације за размену видео-снимака и фајлова (слика доле - неки од електронских часописа које уређују и дистрибуирају терористи).

Интернет пропаганда омогућава и припрему за izvrшење терористичких akata bez uobичajene инфраструктуре терористичке grupe. Naime, postoji veliki broj medija i publikacija koji su platforme za širenje praktičnih vodiča u obliku onlajn priročnika, audio i video snimaka, informacija i saveta kako se pridružiti терористичким организацијама, како изградити експлозив, ватрено оружје или друго оружје или опасне материјале и како планирати и извршити терористички напад, што је приказано на слици испод.

РЕТОРИКА ТЕРОРИСТА

Реторика терориста на интернету покушава да нам донесе мешавину представа и аргумената у којима су терористи приказани као жртве које су присиљене да се окрену насиљу како би оствариле праведне циљеве и како би се одбраниле од бруталног, немилосрдног непријатеља који нема моралних начела. Демонизовање непријатеља, преузимање улоге жртве којом терористи пребацују кривицу због употребе силе према непријатељу, упућивање порука љубави и мира представљају само пропагандну стратегију. Поједини аутори указују на то да се за оправдавање насиља у пропагандним материјалима користе четири „реторичке структуре“:

1. Прва реторичка структура оправдава употребу насиља коришћењем мотива „без избора“. У пропаганди терористичке организације се истиче да она никада није одбацила мирно решење спора, а насиље

је приказано као неопходност и једино преостало средство којим се слаби могу бранити од окрутног, тиранског непријатеља.

2. Друга реторичка структура повезана је са истицањем законитости и оправданости употребе насиља од стране покрета или организације који су приказани као борци за слободу који су против своје воље принуђени да примене силу због тога што њихов немилосрдни непријатељ руши слободе и понос њиховог народа или групе. Инсистира се на томе да су непријатељи стварни терористи, те редовни слоган гласи: „Наша насилност је мала у поређењу са њиховом агресивном”.
3. Трећа реторичка тактика је наглашавање слабости, односно истицање тврдње како је тероризам једино оружје слабих. Радње које се спроводе против терористичких група редовно се описују речима „крвопролиће”, „убиства”, „геноцид” и слично. Истиче се да се организација константно прогони, њихови лидери су сталне мете атентата, а њихове присталице убијају. Њихова слобода изражавања се ограничава, а следбеници хапсе. Ова тактика, која описује организацију као малу, слабу, и коју прогони јака држава и сила, покушава да претвори терористе у жртве.
4. Коначно, упркос насилности терористичких организација, многи од њихових пропагандних садржаја су препуни порука о љубави и миру, као и позивања на ненасилна решења, трагању за мирним решењем сукоба, дипломатским преговорима или договорима.

ФИНАНСИРАЊЕ ТЕРОРИЗМА

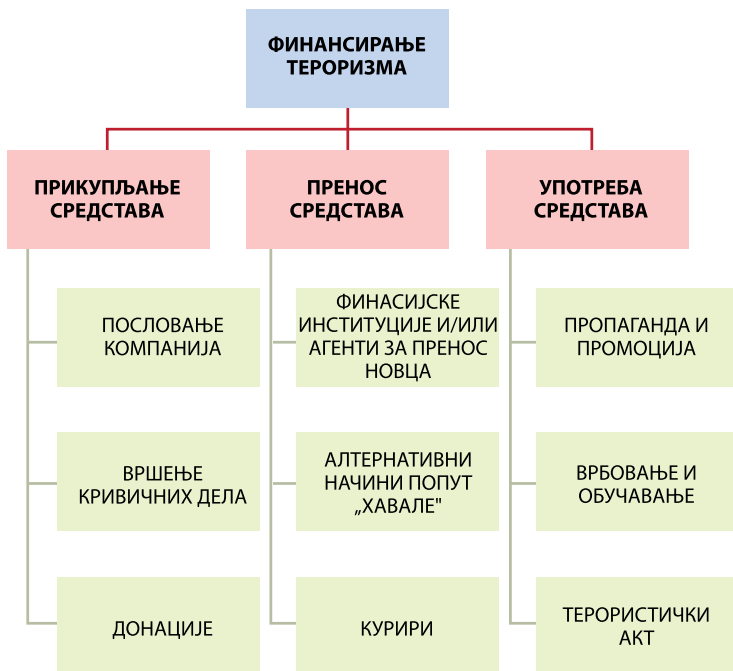
Финансирање тероризма је глобални проблем који има повратне ефекте на економску, политичку и социјалну структуру државе, те је питање спречавања и борбе против финансирања тероризма нераскидиво повезано са спречавањем и борбом против тероризма.

Иако тероризам може бити финансиран робом, новцем и услугама, најзначајније средство је новац, јер се њиме може трговати он се може улагати, депоновати, а у крајњем случају њиме се може и утицати на појединце у смислу доношења одлука које су од значаја за реализовање разних активности терориста.

Финансирање тероризма новцем се често поистовећује са феноменом прања новца. Прање новца је процес прикривања извора и порекла средстава која потичу из кривичног дела кроз низ финансијских операција како би се из њих профитирало. С друге стране, финансирање тероризма је прикупљање и дистрибуција средстава која могу, а не морају бити прибављена криминалним активностима, са намером да се искористе за вршење терористичких аката. Заједничка компонента су финансијске трансакције, тј. инструменти који се користе у оба случаја су исти, као и механизми које државе имају на располагању у борби против ових појава, а суштинска разлика је мотив – код прања новца то је профит, док је код финансирања тероризма то идеологија, макар и по цену финансијских губитака.

ФАЗЕ ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА

Финансирање тероризма се састоји од неколико фаза које карактеришу различити учесници и различити механизми, а сваки од њих може бити осетљив на различите инструменте откривања и спречавања (фазе финансирања тероризма приказане су на слици испод).

Једном прикупљена средства смештају се и чувају до тренутка њиховог преноса, али и након пријема тих средстава у ћелијама се она могу искористити за тренутну акцију (терористички акт, врбовање, обучавање, промовисање, пропагирање и друго), али и чувати неограничен временски период. Чување прикупљених средстава може се реализовати на више различитих начина који обухватају и рачуне код банака које су отворили посредници, појединци или компаније.

Непрофитни сектор лако може бити злоупотребљен у сврху финансирања тероризма. Наиме, оснивање невладиних организација оснивачима и одговорним лицима омогућава проток новца, сакупљање донација, маркетинг, међународне активности и друго, при чему донатори не морају да буду и веома често и нису упознати са крајњом наменом датих средстава, нарочито они који дају прилоге мањих новчаних вредности. Примери најбоље међународне праксе снажно подржавају подстицање непрофитног сектора да изради протоколе за процену ризика и стратегије за спречавање финансирања тероризма и прања новца.

Посебан изазов, са аспекта откривања и спречавања финансирања тероризма, представља коришћење криптовалута¹ у ту сврху.

Данас у свету има више од 1500 криптовалута, као што је приказано на слици испод, које карактерише потпуна децентрализација, што значи да ниједно, како државно тако и приватно регулаторно тело нема никакву контролу над њиховим моделима и начином производње, те њихову вредност диктира једино однос понуде и тражње.

1 Криптовалуте су облик дигиталне имовине која се користи као средство размене користећи криптографију као начин обезбеђивања сигурности трансакција, контроле стварања додатних новчаних јединица и ради потврде трансфера валуте.

За трансакције криптовалутама неопходни су само рачунар или мобилни телефон и апликација за дигитални новчаник, са којима се може путовати било где у свету. На тај начин могуће је без картица и готовог новца разменити криптовалюту у било коју признату валуту на банкоматима за дигиталне валуте или плаћати услуге без икакве идентификације и провизије (слика доле – дигитални новчаник, идентитет корисника).

Криптовалуте су, као и све друге технологије које омогућавају анонимност и брзину протока без накнаде, савршено средство за коришћење и размену „добра“ у разним кривичним делима.

Од 2017. године у више градова у Србији функционишу мењачнице за биткоин (енг. Bitcoin), од којих се највећи број налази у Београду. Осим неколико угоститељских објеката у којима се плаћање може извршити криптовалутама, у Београду функционише једини банкомат у Србији на којем се могу купити и продати најпопуларније криптовалуте на свету.

